

ВПЛИВ ПОЛІТИЧНОГО РИЗИКУ НА ДИНАМІКУ ПРЯМИХ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ

Державна установа «Інститут регіональних досліджень ім. М. І. Долішнього НАН України»

Анотація. Розглянуто динаміку прямих іноземних інвестицій у світовій економіці, а також проаналізовано ключові ризики, що впливають на динаміку прямих іноземних інвестицій.

Ключові слова: прямі іноземні інвестиції; політичний ризик; конфлікти; інвестування.

IMPACT OF POLITICAL RISK ON THE DYNAMICS OF FOREIGN DIRECT INVESTMENT IN UKRAINE AND THE WORLD

Abstract. The dynamics of foreign direct investment in the world economy is considered, as well as the political risk affecting the dynamics of foreign direct investment is analyzed.

Keywords: foreign direct investment; political risk; conflicts; investment.

Пандемія COVID-19 відчутно вплинула на світову економіку, зокрема на динаміку прямих іноземних інвестицій (ПІІ). За даними UNCTAD Global Investment Trend Monitor [1], світові прямі іноземні інвестиції у порівнянні з 2019 роком впали у 2020 році на 42% (із 1,5 трильйонів доларів США до 859 мільярдів доларів США). Цей рівень прямих іноземних інвестицій на кінець 2020 року є нижчим на 30% за мінімальне значення після світової фінансової кризи у 2009 році та дорівнює рівню, востаннє зафіксованому у 1990-х роках. Найсуттєвіше падіння зосереджено у розвинених країнах (69%, до 229 мільярдів доларів). За відносними оцінками, падіння прямих іноземних інвестицій у країнах, що розвиваються (до яких належить і Україна), склало -12% (до 616 мільярдів доларів). Прямі іноземні інвестиції в країни з перехідною економікою скоротилися на 77% (до 13 мільярдів доларів). Враховуючи вищенаведені дані, доцільно виокремити ризики, які впливають на приплив прямих іноземних інвестицій в Україну.

За визначенням Світового банку, прямі іноземні інвестиції (ПІІ) – це категорія транскордонних інвестицій, за яких інвестор-резидент однієї економіки демонструє тривалий інтерес і значний ступінь впливу на підприємство-резидент іншої економіки. Свідченням такого зв'язку є володіння інвестором 10% і більше права голосу на підприємстві [2].

Опитування інвесторів, проведене у 2010 році, засвідчило, що трьома найсуттєвішими обмеженнями протягом наступних 12 місяців для прямих іноземних інвестицій у країни, що розвиваються, стали б макроекономічна нестабільність, слабкі державні інституції та відсутність фінансування для інвестицій. Проте, якщо визначити горизонтом прогнозування довший термін, а саме наступних 3 роки, то такими обмеженнями стали б політичний ризик, слабкі державні інституції та макроекономічна нестабільність. Отже, за результатами опитування інвесторів можна зробити висновок, що політичний ризик найсуттєвіше впливає у довгостроковій перспективі на можливість притоку прямих іноземних інвестицій у країни, що розвиваються [3].

Згідно з Оглядом політичних ризиків MIGA-EIU 2010, політичний ризик є найважливішим обмеженням для інвестування в країни, що розвиваються, в середньостроковій перспективі [4]. У широкому розумінні політичний ризик — це ймовірність порушення діяльності багатонаціональних компаній політичними силами або подіями, незалежно від того, чи відбуваються вони в країнах перебування чи є результатом змін у міжнародному середовищі. У країнах перебування політичний ризик значною мірою визначається невизначеністю щодо дій не лише урядів та політичних інституцій, а й груп меншин, таких як сепаратистські рухи. Страхова галузь використовує визначення політичного ризику, яке зазвичай включає обмеження конвертованості та переказу валюти, експропріацію, політичне насильство, порушення контракту урядом країни перебування та невиконання суверенних фінансових зобов'язань. Зміни в законах і правилах країни перебування, однак, не враховуються [5].

Можемо також підсумувати, що прямі іноземні інвестиції чутливі до змін у політичному, правовому та економічному кліматі країни та до можливості прогнозування таких змін, оскільки

інвесторам важливо знати, що їхні права будуть захищені і вкладені кошти вдасться не лише повернути, але й отримати прибуток.

Аналіз, проведений Multilateral Investment Guarantee Agency (World Bank Group), засвідчив негативний вплив конфліктів на інвестиції. Зокрема, встановлено, що кількість нових інвестиційних проектів зменшилася на 44% після громадянської війни, а на 34 % - за наявності пост-конфліктних ситуацій. Вплив конфліктів на інвестиції типу Greenfield за вартістю був ще більш вираженим: це призведе до зниження на 90%. Це дає змогу припустити, що конфлікти впливають на більші інвестиційні проекти сильніше, ніж на менші. Це ж дослідження показує, що насильство пов'язане з багатьма явищами, від послаблення інститутів до руйнування верховенства права та судової системи, вичерпання державних фінансів та зростання корупції. Всі ці явища можуть перешкоджати інвестиціям, оскільки вичерпання державних фінансів може збільшувати ризик невиконання суверенних гарантій, а руйнування верховенства права унеможливує для інвесторів вирішення спірних ситуацій. Крім того, за певних обставин діяльність на території, охопленій конфліктом або політичною кризою, може загрожувати репутації інвестора [4].

Крім того, вже згадуване дослідження дозволило виявити ще два фактори, які впливають на прийняття інвесторами рішень щодо вкладення коштів у країни, де триває конфлікт, та з'ясувати їх певні особливості у розрізі секторів. Такий фактор як ризик знищення активів суттєво впливає на інвестиційні рішення - інвестиції в галузі з високою концентрацією основного капіталу (нерухомість, автомобілі та комплектуючі, а також технологічне обладнання) сильно скорочуються внаслідок конфлікту, у той час як сервісні галузі (фінансові послуги, програмне забезпечення та інформаційні технології) з меншою концентрацією основного капіталу менше страждають від скорочення інвестицій. Іншим фактором для прийняття рішень про інвестування є скорочення внутрішнього попиту внаслідок конфлікту, оскільки інвестиції у торговельну сферу сильніше знижуються. Наприклад, у сфері комерційних послуг, готельно-ресторанній та розважальній індустрії інвестиції типу greenfield значно скорочуються, тоді як у енергетиці чи виробництві споживчих товарів вони не зазнають такого різкого скорочення [4].

Окремих досліджень іноземних інвестицій у країни із «замороженими» або «тліючими» конфліктами немає. Проте ці країни відносять до країн із високим або дуже високим політичним ризиком, що має значний негативний вплив на величину інвестицій [6].

Варто також зазначити, що часто інвестори передбачають початок конфлікту, тож прямі іноземні інвестиції падають ще до його початку [7].

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Investment trends monitor. UNCTAD. Issue 38. : сайт. 2021. URL: https://unctad.org/system/files/official-document/diaeiainf2021d1_en.pdf
2. Foreign direct investment, net inflows (% of GDP). Metadata Glossary. DataBank. The World Bank Group. : сайт. URL: <https://databank.worldbank.org/metadataglossary/jobs/series/BX.KLT.DINV.WD.GD.ZS>
3. World Investment and Political Risk 2010. Multilateral Investment Guarantee Agency / World Bank Group. Washington, DC: World Bank. 2011. 109 с. : сайт. URL: <https://www.miga.org/sites/default/files/2018-06/WIPR10ebook.pdf>
4. World Investment and Political Risk 2010. Multilateral Investment Guarantee Agency / World Bank Group. Washington, DC: World Bank. 2011. 109 с. : сайт. URL: <https://www.miga.org/sites/default/files/2018-06/WIPR10ebook.pdf>
5. World Investment and Political Risk 2009. Multilateral Investment Guarantee Agency / World Bank Group. Washington, DC: World Bank. 2010. 96 с. : сайт. URL: <https://www.miga.org/sites/default/files/2018-06/flagship09ebook.pdf>
6. Аверчук Р. Прямі іноземні інвестиції в Україні: війна і мир. VoxUkraine. 2017. : сайт. URL: <https://voxukraine.org/investments-in-ukraine-ua/>
7. Аверчук Р. Прямі іноземні інвестиції в Україні: війна і мир. VoxUkraine. 2017. : сайт. URL: <https://voxukraine.org/investments-in-ukraine-ua/>

Нестор Ольга Юрївна, кандидат економічних наук, науковий співробітник відділу регіональної фінансової політики, Державна установа «Інститут регіональних досліджень ім. М. І. Долішнього НАН України», м. Львів, olhanestor@gmail.com

Nestor Olha Yu., PhD (Finance), Research Fellow of the Department of Regional Financial Policy, Dolishnyi Institute of Regional Research of NAS of Ukraine, Lviv, olhanestor@gmail.com